

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

ΑΝΑΡΤΗΤΕΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ

ΕΚΘΕΣΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ

«Ρυθμίσεις για την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση»

I. Γενικές παρατηρήσεις

A. Το υπό συζήτηση και ψήφιση νομοσχέδιο, όπως διαμορφώθηκε από τη Διάρκη Επιτροπή Εθνικής Άμυνας και Εξωτερικών Υποθέσεων, και τη Διάρκη Επιτροπή Οικονομικών Υποθέσεων διαρθρώνεται σε επτά (7) Κεφάλαια (Α΄, Β΄, Γ΄, Δ΄, Ε΄, ΣΤ΄ και Ζ΄) και αποτελείται από δεκατέσσερα (14) άρθρα. Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Α΄ εισάγονται ρυθμίσεις σχετικώς προς το δικαίωμα εισόδου και εξόδου προς και από την Ελλάδα πολιτών του Ηνωμένου Βασιλείου και των μελών των οικογενειών τους (άρθρο 1) καθώς και ρυθμίσεις ως προς τη διαδικασία καταγραφής και το δικαίωμα διαμονής των ανωτέρω προσώπων στην Ελλάδα (άρθρο 2). Οι εν λόγω ρυθμίσεις, όπως και οι ρυθμίσεις των άρθρων 3 έως 7 και 9, εφαρμόζονται σε περίπτωση αποχώρησης του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) χωρίς συμφωνία. Εν συνεχεία, με το Κεφάλαιο Β΄ θεσπίζονται μεταβατικές ρυθμίσεις ως προς την κοινωνική ασφάλιση στους πολίτες του Ηνωμένου Βασιλείου και τα μέλη των οικογενειών τους καθώς και τους επιζώντες αυτών οι οποίοι διαμένουν μονίμως στην Ελλάδα για ένα μεταβατικό διάστημα (άρθρο 3). Αντιστοίχως, ρυθμίζονται θέματα υγειονομικής περίθαλψης (άρθρο 4). Το Κεφάλαιο Γ΄ περιλαμβάνει ρύθμιση η οποία αφορά την αναγνώριση στην Ελλάδα Βρετανικών αδειών οδήγησης, ανταλλαγής τους με ελληνικές άδειες καθώς και αναγνώρισης του Πιστοποιητικού Επαγγελματικής Ικανότητας (Π.Ε.Ι.) και του Δελτίου Επιμόρφωσης Οδηγού (άρθρο 5). Διά της ρύθ-

μησης του Κεφαλαίου Δ΄ καθορίζεται ο τρόπος άσκησης επιχειρηματικής τουριστικής δραστηριότητας από φυσικό πρόσωπο, πολίτη του Ηνωμένου Βασιλείου, και από νομικό πρόσωπο με έδρα το Ηνωμένο Βασίλειο (άρθρο 6). Περαιτέρω, το Κεφάλαιο Ε΄ περιλαμβάνει ρυθμίσεις για τη συνέχιση της λειτουργίας στην Ελλάδα, έως την 31η Δεκεμβρίου 2020, εταιρειών του χρηματοπιστωτικού τομέα με έδρα στο Ηνωμένο Βασίλειο, οι οποίες παρέχουν σχετικές υπηρεσίες ή ασκούν δραστηριότητες στην Ελλάδα (άρθρο 7). Εν συνεχεία, το Κεφάλαιο ΣΤ΄ και, ειδικότερα, το άρθρο 8 ρυθμίζει ζητήματα μετατάξεων από άλλους φορείς και πρόσληψης προσωπικού για την αντιμετώπιση αναγκών των υπηρεσιών της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε.), λόγω της επικείμενης αποχώρησης του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΕ. Περαιτέρω, με το Κεφάλαιο Ζ΄ παρέχονται νομοθετικές εξουσιοδοτήσεις για τη ρύθμιση ειδικότερων θεμάτων σε περίπτωση αποχώρησης του Ηνωμένου Βασιλείου χωρίς συμφωνία (άρθρο 9), καθορίζονται τα δικαιώματα των πολιτών του Ηνωμένου Βασιλείου και των μελών των οικογενειών τους σε περίπτωση αποχώρησης με συμφωνία (άρθρο 10), και τροποποιούνται τα άρθρα 5 και 29 του ν. 4251/2014 ως προς ζητήματα θεώρησης εισόδου (visa) στο ελληνικό έδαφος πολιτών τρίτων χωρών (άρθρα 11 και 12). Τέλος, καταργούνται ρητώς οι διατάξεις των άρθρων 123-128 του ν. 4604/2019 (άρθρο 13) και ορίζεται η έναρξη ισχύος του νόμου (άρθρο 14).

Β. Η επικείμενη αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΕ είναι ένα σημαντικό γεγονός για την Ευρώπη με ουσιώδεις νομικοπολιτικές και οικονομικές συνέπειες. Με εξαίρεση την αποχώρηση της Γροιλανδίας το 1984, η οποία αντιμετωπίστηκε ως αποχώρηση ενός τμήματος κράτους μέλους ή ως περιορισμός του εδαφικού πεδίου εφαρμογής των Συνθηκών της ΕΕ (βλ. Χ. Τσιλιώτη, Η αποχώρηση κράτους μέλους από την ΕΕ σύμφωνα με το άρθρο 50 ΣΕΕ και η εφαρμογή του στην περίπτωση του Brexit, ΤοΣ 2/2017, σελ. 347-388, ιδίως, σελ. 349), η αποχώρηση κράτους μέλους από την ΕΕ δεν έχει ιστορικό προηγούμενο.

Χαρακτηριστικό είναι, μάλιστα, ότι μέχρι τη Συνθήκη της Λισσαβώνας δεν προβλεπόταν θεσμικώς η δυνατότητα εξόδου κράτους μέλους από την ΕΕ (βλ., σχετικώς, Λ. Κοτσίρη, Ευρωπαϊκό Εμπορικό Δίκαιο, σελ. 11 και Χ. Τσιλιώτη, Η αποχώρηση κράτους μέλους από την ΕΕ σύμφωνα με το άρθρο 50 ΣΕΕ και η εφαρμογή του στην περίπτωση του Brexit, όπ. π., σελ. 352). Σήμερα, στο δίκαιο της ΕΕ, η δυνατότητα αποχώρησης κράτους μέλους από αυτή προβλέπεται στο άρθρο 50 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ), όπως τροποποιήθηκε μετά τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης της Λισσαβώνας.

Συμφώνως προς το άρθρο 50 της ΣΕΕ, «1. Κάθε κράτος μέλος μπορεί να αποφασίσει να αποχωρήσει από την Ένωση, σύμφωνα με τους εσωτερικούς συνταγματικούς του κανόνες. 2. Το κράτος μέλος που αποφασίζει να αποχωρήσει γνωστοποιεί την πρόθεσή του στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Υπό το πρίσμα των προσανατολισμών του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, η Ένωση προβαίνει σε διαπραγματεύσεις και συνάπτει με το εν λόγω κράτος συμφωνία που καθορίζει τις λεπτομερείς ρυθμίσεις για την αποχώρησή του, λαμβάνοντας υπόψη το πλαίσιο των μελλοντικών του σχέσεων με την Ένωση. Η διαπραγμάτευση της συμφωνίας αυτής γίνεται σύμφωνα με το άρθρο 218, παράγραφος 3, της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η συμφωνία συνάπτεται εξ ονόματος της Ένωσης από το Συμβούλιο, το οποίο αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία, μετά από την έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. 3. Οι Συνθήκες παύουν να ισχύουν στο εν λόγω κράτος από την ημερομηνία έναρξης ισχύος της συμφωνίας αποχώρησης ή, ελλείψει τέτοιας συμφωνίας, δύο έτη μετά τη γνωστοποίηση που μνημονεύεται στην παράγραφο 2, εκτός εάν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, σε συμφωνία με το εν λόγω κράτος μέλος, αποφασίσει ομόφωνα την παράταση της προθεσμίας αυτής. 4. Για τους σκοπούς των παραγράφων 2 και 3, το μέλος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Συμβουλίου που αντιπροσωπεύει το αποχωρούν κράτος μέλος δεν συμμετέχει ούτε στις συζητήσεις ούτε στις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου ή του Συμβουλίου που το αφορούν. Η ειδική πλειοψηφία ορίζεται βάσει του άρθρου 238, παράγραφος 3, στοιχείο β), της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. 5. Εάν το κράτος που αποχώρησε από την Ένωση ζητήσει την εκ νέου προσχώρησή του, η αίτηση αυτή υπόκειται στη διαδικασία του άρθρου 49». Η ανωτέρω ρύθμιση εισάγει, επομένως, το δικαίωμα αποχώρησης κράτους μέλους, μετά από σχετική απόφασή του συμφώνως προς τους κανόνες του συνταγματικού του δικαίου, τη διαδικασία αποχώρησης και τις έννομες συνέπειες που τη διέπουν και, τέλος, τη δυνατότητα επανένταξης (Χ. Τσιλιώτη, Η αποχώρηση κράτους μέλους από την ΕΕ σύμφωνα με το άρθρο 50 ΣΕΕ και η εφαρμογή του στην περίπτωση του Brexit, όπ. π., σελ. 355).

Μετά τη διενέργεια δημοψηφίσματος με ερώτημα την παραμονή ή μη του Ηνωμένου Βασιλείου στην ΕΕ την 23η Ιουνίου 2016, όταν η πλειοψηφία τάχθηκε υπέρ της αποχώρησης (48,1% των ψηφοφόρων τάχθηκε υπέρ της παραμονής της χώρας στην ΕΕ και 51,9% υπέρ της αποχώρησης βλ. <https://www.electoralcommission.org.uk/who-we-are-and-what-we-do/elec->

tions-and-referendums/past-elections-and-referendums/eu-referendum/results-and-turnout-eu-referendum), κινήθηκε η διαδικασία εφαρμογής του ανωτέρω άρθρου 50 της ΣΕΕ. Ειδικότερα, μετά την έκδοση δύο δικαστικών αποφάσεων (R. (Miller) v. Secretary of State for Exiting the European Union [2016] EWCH 2768 (Admin) και κατόπιν αναίρεσης R (on the application of Miller and another) v. Secretary of State for Exiting the European Union [2017] UKSC 5), διά των οποίων κρίθηκε ότι τα νομοθετικά όργανα του Ηνωμένου Βασιλείου (House of Commons και House of Lords) πρέπει να τοποθετηθούν σχετικώς προς την αποχώρηση της χώρας από την ΕΕ, δοθέντος ότι η σχετική απόφαση δεν ανήκει στις προνομίες του στέμματος (Crown's prerogative powers) που διαθέτει η εκτελεστική εξουσία, αλλά στην κυριαρχία του κοινοβουλίου (βλ. συναφώς, Χ. Τσιλιώτη, Το άρθρο 50 ΣΕΕ στην απόφαση Miller του Ανωτάτου Δικαστηρίου του Ηνωμένου Βασιλείου – Συνταγματικής φύσεως ζητήματα του Brexit, ΕυΔικ, 1/2019, σελ. 33-48, Β.Α. Χριστιανό, Η αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση: Νομικά ζητήματα, ΔΕΕ 1/2017, σελ. 10-16 και Π. Δουδωνή, Το Brexit, η απόφαση Miller του Supreme Court και η αγγλική συνταγματική ιδιαιτερότητα, ΕφημΔΔ 6/2016, σελ. 618-626), η Κυβέρνηση ζήτησε την έγκριση των δύο Σωμάτων. Κατόπιν ψήφισης του σχετικού νόμου (European Union (Notification of Withdrawal) Act 2017), ο οποίος τέθηκε σε ισχύ την 16η Μαρτίου 2017, η Βρετανίδα Πρωθυπουργός, κοινοποίησε, διά της από 29ης Μαρτίου 2017 επιστολής της προς τον πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Donald Tusk, την απόφαση του Ηνωμένου Βασιλείου να αποχωρήσει από την ΕΕ.

Την 22α Μαΐου 2017, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συνελθόν σε σύνθεση ΕΕ-27, ενέκρινε την έναρξη των διαπραγματεύσεων για το Brexit με το Ηνωμένο Βασίλειο. Επίσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ορίστηκε υπεύθυνος των διαπραγματεύσεων της ΕΕ. (Απόφαση (ΕΕ, Ευρατόμ), ΧΤ 21016/17). Εν συνεχεία, τη 19η Ιουνίου 2017, ο κ. Michel Barnier, επικεφαλής διαπραγματεύσεων της ΕΕ, και ο κ. David Davis, υπουργός αρμόδιος για την έξοδο του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση, ξεκίνησαν τον πρώτο γύρο διαπραγματεύσεων για το Brexit. Μετά την ολοκλήρωση επτά (7) γύρων διαπραγματεύσεων, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε, την 28η Φεβρουαρίου 2018, το σχέδιο της συμφωνίας αποχώρησης που συνήφθη μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ηνωμένου Βασιλείου (TF50 (2018) 33 – Commission to EU 27).

Την 25η Νοεμβρίου 2018, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, σε έκτακτη σύνοδο (άρθρο 50), προσυπέγραψε τη συμφωνία αποχώρησης και ενέκρινε πολιτική

δήλωση που καθόριζε το πλαίσιο για τη μελλοντική σχέση μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ηνωμένου Βασιλείου, όπως συμφωνήθηκε σε επίπεδο διαπραγματευτών.

Εν συνεχεία, την 11η Ιανουαρίου 2019, κατόπιν σχετικής πρότασης της Επιτροπής (COM(2018) 833 και COM(2018) 834, 5 Δεκεμβρίου 2018), το Συμβούλιο εξέδωσε την απόφαση (ΕΕ) 2019/274 «για την υπογραφή, εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας της συμφωνίας για την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας», στην οποία επισυνάπτεται και η «Συμφωνία για την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας».

Ωστόσο, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου δεν έλαβε την αναγκαία στήριξη από το Κοινοβούλιό της, ώστε να προβεί στην υπογραφή και την κύρωση της συμφωνίας αποχώρησης, και ζήτησε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο την παράταση της περιόδου που προβλέπεται στο άρθρο 50 παράγραφος 3 της ΣΕΕ. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε αρχικώς παράταση έως την 12η Απριλίου 2019 (Απόφαση (ΕΕ) 2019/476 του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου) και, στη συνέχεια, περαιτέρω παράταση έως την 31η Οκτωβρίου 2019 (Απόφαση (ΕΕ) 2019/584 του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Σε συνέχεια της παραίτησης της κας Theresa May από το αξίωμα της Πρωθυπουργού του Ηνωμένου Βασιλείου, η νέα κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου ζήτησε την αντικατάσταση του πρωτοκόλλου για τις Ιρλανδία / Βόρεια Ιρλανδία, που προσαρτάται στη συμφωνία, καθώς και τροποποιήσεις στην πολιτική διακήρυξη. Οι συζητήσεις μεταξύ των διαπραγματευτών της Ένωσης και του Ηνωμένου Βασιλείου ξεκίνησαν εκ νέου τον Σεπτέμβριο του 2019, και, την 17η Οκτωβρίου 2019, οι διαπραγματευτές κατέληξαν σε συμφωνία ως προς το αναθεωρημένο κείμενο του πρωτοκόλλου για τις Ιρλανδία / Βόρεια Ιρλανδία, το οποίο περιλαμβάνεται στη συμφωνία αποχώρησης, καθώς και για μια αναθεωρημένη πολιτική διακήρυξη. Τα κείμενα εγκρίθηκαν από την Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και, εν συνεχεία, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, βάσει σύστασης του Προέδρου της Επιτροπής, ενέκρινε τα ανωτέρω δύο κείμενα, όπως συμφωνήθηκαν σε επίπεδο διαπραγματευτών (Απόφαση (ΕΕ) 2019/1750 του Συμβουλίου της 21ης Οκτωβρίου 2019 «για την τροποποίηση της απόφασης (ΕΕ) 2019/274 για την υπογραφή, εξ ονόματος της Ευρωπαϊ-

κής Ένωσης και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας, της συμφωνίας για την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας». Είχε προηγηθεί η απόφαση 2019/642 του Συμβουλίου, της 13ης Απριλίου 2019, για την τροποποίηση της απόφασης (ΕΕ) 2019/274).

Με σκοπό να καταστεί δυνατή η ολοκλήρωση όλων των μέτρων που είναι αναγκαία για την επικύρωση της συμφωνίας για την αποχώρηση, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εξέδωσε απόφαση για περαιτέρω παράταση της περιόδου που προβλέπεται στο άρθρο 50 παρ. 3 της ΣΕΕ έως την 31η Ιανουαρίου 2020. (απόφαση (ΕΕ) 2019/1810 του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (βλ., ιδίως, <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/eu-uk-after-referendum>).

Τα κράτη μέλη, από την πλευρά τους, προκειμένου να ανταποκριθούν στην επικείμενη αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΕ, υιοθετούν εθνικούς κανόνες, ιδίως, αναφορικά προς το δικαίωμα διαμονής των πολιτών του Ηνωμένου Βασιλείου στην Επικράτειά τους (βλ., σχετικώς, συνοπτικό πίνακα https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/table_eu27_contingency_measures_on_residence_rights_2.pdf). Στο πλαίσιο αυτό, η Ελλάδα, θέσπισε αρχικώς τα άρθρα 123 έως 128 του ν. 4604/2019. Με το υπό ψήφιση νομοσχέδιο καταργούνται τα ανωτέρω άρθρα και ρυθμίζονται συνολικώς θέματα που εγείρονται με την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΕ.

Γ. Δεδομένου ότι τα άρθρα 11 και 12 τα οποία ενσωματώθηκαν στο υπό ψήφιση νομοσχέδιο με την υπ. αριθμ. 128/1 13.1.2020 τροπολογία αφορούν τροποποίηση διατάξεων του Κώδικα Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης (ν. 4251/2014), και δεν συνδέονται αμέσως με την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι σκόπιμο ο τίτλος του νομοσχεδίου να συμπληρωθεί με τη φράση «και λοιπές διατάξεις».

Επίσης, για τον ίδιο λόγο, θα ήταν νομοτεχνικώς ορθό τα άρθρα 11 και 12 του παρόντος να αποτελέσουν ξεχωριστό Κεφάλαιο Η' υπό τον τίτλο «Τροποποίηση διατάξεων του Κώδικα Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης (ν. 4251/2014)» και, ακολούθως, το άρθρο 13 υπό τον τίτλο «Καταργούμενες διατάξεις» να ενσωματωθεί στο Κεφάλαιο Ζ', με τις αντίστοιχες αναριθμήσεις.

II. Παρατηρήσεις επί των άρθρων

1. Επί των άρθρων 1 και 2

Με το εδάφιο δεύτερο της παρ. 2 του άρθρου 1 ορίζεται ότι «[γ]ια τους πολίτες του Ηνωμένου Βασιλείου και τα μέλη της οικογένειάς τους, που είναι είτε πολίτες του Ηνωμένου Βασιλείου είτε πολίτες τρίτης χώρας και οι οποίοι εισέρχονται στη χώρα μετά την 1.1.2021, εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 4 και 5 του ν. 4251/2014, με την επιφύλαξη ευνοϊκότερων διμερών ρυθμίσεων». Περαιτέρω, με την παρ. 8 του άρθρου 2 ορίζεται ότι «[γ]ια τους πολίτες του Ηνωμένου Βασιλείου και τα μέλη της οικογένειάς τους, που είναι είτε πολίτες του Ηνωμένου Βασιλείου είτε πολίτες τρίτης χώρας και εισέρχονται στη χώρα μετά την 1.1.2021, εφαρμόζονται οι διατάξεις του ν. 4251/2014, με την επιφύλαξη ευνοϊκότερων διμερών ρυθμίσεων». Παρατηρείται ότι η ρύθμιση της παρ. 2 του άρθρου 1 περιλαμβάνεται, κατ' ουσίαν, στη ρύθμιση της παρ. 8 του άρθρου 2 και, ως εκ τούτου, θα μπορούσε να απαλειφθεί.

2. Επί του άρθρου 3

Διά του άρθρου 3 εισάγονται μεταβατικές ρυθμίσεις (έως 31.12.2020) για την κοινωνική ασφάλιση ως προς τους πολίτες του Ηνωμένου Βασιλείου και τα μέλη των οικογενειών τους καθώς και τους επιζώντες αυτών, οι οποίοι διαμένουν μόνιμα στην Ελλάδα, σε περίπτωση αποχώρησης του Ηνωμένου Βασιλείου χωρίς συμφωνία. Συναφώς αναφέρεται ότι έχει θεσπισθεί ο Κανονισμός (ΕΕ) 2019/500 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Μαρτίου 2019 «σχετικά με τη θέσπιση μέτρων έκτακτης ανάγκης στον τομέα του συντονισμού των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης μετά την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ένωση». Συμφώνως προς το άρθρο 8 αυτού, ο Κανονισμός «αρχίζει να ισχύει την επομένη της δημοσίευσής του στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εφαρμόζεται από την επομένη της ημερομηνίας κατά την οποία οι Συνθήκες παύουν να ισχύουν ως προς το Ηνωμένο Βασίλειο, σύμφωνα με το άρθρο 50 παράγραφος 3 ΣΕΕ. Ωστόσο, ο παρών κανονισμός δεν εφαρμόζεται εάν μέχρι την ημερομηνία εφαρμογής του παρόντος κανονισμού έχει τεθεί σε ισχύ συμφωνία αποχώρησης συναφθείσα με το Ηνωμένο Βασίλειο, σύμφωνα με το άρθρο 50 παράγραφος 2 ΣΕΕ».

3. Επί του άρθρου 9

Με την προτεινόμενη παράγραφο 1 παρέχεται στον Υπουργό Εξωτερικών και τον κατά περίπτωση αρμόδιο υπουργό νομοθετική εξουσιοδότηση για τον καθορισμό «λεπτομερει[ών] σχετικ[ών] με θέματα πολιτών του Ηνωμένου Βασιλείου ή νομικών προσώπων με έδρα στο Ηνωμένο Βασίλειο, τα οποία ενδέχεται να προκύψουν λόγω της αποχώρησης του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση χωρίς συμφωνία και δεν ρυθμίζονται από σχετικούς κανόνες του ενωσιακού δικαίου». Περαιτέρω, με την παράγραφο 2 παρέχεται εξουσιοδότηση στους Υπουργούς Εξωτερικών, και Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων για τη ρύθμιση «θεμάτ[ων] που ενδέχεται να προκύψουν λόγω της αποχώρησης του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση χωρίς συμφωνία και δεν ρυθμίζονται από σχετικούς κανόνες του ενωσιακού δικαίου και που αφορούν την πρόσβαση στην εργασία». Επίσης, με την παράγραφο 3 παρέχεται εξουσιοδότηση στους Υπουργούς Εξωτερικών, και Παιδείας και Θρησκευμάτων για τη ρύθμιση «θεμάτ[ων] που ενδέχεται να προκύψουν λόγω της αποχώρησης του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση χωρίς συμφωνία και δεν ρυθμίζονται από σχετικούς κανόνες του ενωσιακού δικαίου και που αφορούν την αναγνώριση τίτλων από οποιαδήποτε βαθμίδα εκπαίδευσης, καθώς και ακαδημαϊκών και επαγγελματικών προσόντων, παντός ενδιαφερομένου και ανεξαρτήτως ιθαγένειας αυτού».

Με τις διατάξεις του άρθρου 43 του Συντάγματος παρέχεται στον κοινό νομοθέτη η εξουσία να μεταβιβάζει την αρμοδιότητά του προς θέσπιση κανόνων δικαίου στην εκτελεστική εξουσία, υπό την επιφύλαξη ότι το αντικείμενο της ρύθμισης δεν έχει – με άλλη συνταγματική διάταξη – εξαιρεθεί της νομοθετικής εξουσιοδότησης. Η νομοθετική εξουσιοδότηση παρέχεται προς τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, ως αρχηγό της εκτελεστικής εξουσίας, που ασκεί τη μεταβιβαζόμενη αρμοδιότητα διά της έκδοσης διαταγμάτων, με τα οποία ρυθμίζονται είτε θέματα καθοριζόμενα σε γενικό πλαίσιο, υπό ορισμένους όρους, με νόμους που ψηφίζονται από την Ολομέλεια της Βουλής (νόμους – πλαίσια) (παρ. 4), είτε θέματα που προσδιορίζονται συγκεκριμένως από την εξουσιοδοτική διάταξη (παρ. 2 εδ. πρώτο). Περαιτέρω, με τη διάταξη του δεύτερου εδαφίου της παρ. 2 του άρθρου 43 Συντάγματος προβλέπεται ότι φορείς της εξουσιοδότησης μπορεί να είναι και άλλα, εκτός του Προέδρου της Δημοκρατίας, όργανα της Διοίκησης, εφ' όσον όμως πρόκειται περί «ειδικότερων», «τοπικού ενδιαφέροντος», «λεπτομερειακών» ή «τεχνικών» θεμάτων. Ως «ειδικότερα» θέματα θεωρούνται εκείνα τα οποία αποτελούν, κατά το περιεχόμενό τους και σε σχέση με την ουσιαστική ρύθμιση

που περιέχεται στο νομοθετικό κείμενο, μερικότερη περίπτωση ορισμένου θέματος που αποτελεί το αντικείμενο της νομοθετικής ρύθμισης (βλ. ΣτΕ Ολομ. 3220/2010, 1210/2010). Απαιτείται επομένως, στην περίπτωση αυτή, να περιέχει το νομοθετικό κείμενο όχι απλώς τον καθ' ύλην προσδιορισμό του αντικειμένου της εξουσιοδότησης, αλλά, επί πλέον, και την ουσιαστική ρύθμισή του, έστω και σε γενικό, ορισμένο, όμως, πλαίσιο, συμφώνως προς το οποίο θα ενεργήσει η Διοίκηση προκειμένου να ρυθμίσει τα μερικότερα θέματα (βλ. ΣτΕ Ολομ. 1101/2002, 941/2008, 2116/2009). Όπως γίνεται δεκτό (βλ. ΣτΕ Ολομ. 3051/2014, 2186/2013, 3220/2010, 1210/2010), η εν λόγω ουσιαστική ρύθμιση «μπορεί να υπάρχει τόσο στις διατάξεις του εξουσιοδοτικού νόμου όσο και σε διατάξεις άλλων νόμων σχετικών με τα θέματα που αποτελούν αντικείμενο της νομοθετικής εξουσιοδοτήσεως» (ΣτΕ Ολομ. 2186/2013). Εξ άλλου, λεπτομερειακό είναι το ζήτημα που αφορά τη θέσπιση δευτερευουσών ρυθμίσεων ή εκείνο, για την ρύθμιση του οποίου αρκεί η θέσπιση δευτερευόντων κανόνων δικαίου, δεδομένου ότι οι κύριες και ουσιώδεις ρυθμίσεις πρέπει να έχουν τεθεί από τον ίδιο τον νομοθέτη (ΣτΕ 2820/1999, 602/2002). Τεχνικού, τέλος, χαρακτήρα είναι τα θέματα που αφορούν ρυθμίσεις για τις οποίες είναι κατ' αρχήν απαραίτητη η παρέμβαση τεχνικού οργάνου (ΣτΕ 2820/1999, 2967/1999).

Υπό το φως των ανωτέρω, επισημαίνεται ότι στην υποθετική περίπτωση, κατά την οποία, αφενός, το Ηνωμένο Βασίλειο αποχωρήσει από την Ευρωπαϊκή Ένωση χωρίς συμφωνία που να ρυθμίζει τα εν λόγω ζητήματα (πρόσβαση στην εργασία, αναγνώριση τίτλων από οποιαδήποτε βαθμίδα εκπαίδευσης, καθώς και ακαδημαϊκών και επαγγελματικών προσόντων) και, αφετέρου, τα ζητήματα αυτά δεν ρυθμίζονται (ή δεν ρυθμισθούν) από το δίκαιο της ΕΕ, οπότε και οι προτεινόμενες ρυθμίσεις αποκτούν αντικείμενο, οι νομοθετικές εξουσιοδοτήσεις προς τους ανωτέρω υπουργούς δεν φαίνεται να πληρούν τα κριτήρια του άρθρου 43 παρ. 2 του Συντάγματος, δεδομένου ότι δεν περιλαμβάνουν, έστω και σε γενικό πλαίσιο, την ουσιαστική ρύθμιση των εν λόγω ζητημάτων, συμφώνως προς την οποία θα ενεργήσει η Διοίκηση προκειμένου να ρυθμίσει τα μερικότερα θέματα.

4. Επί του άρθρου 10

Στο άρθρο 10 γίνεται αναφορά στο «Μέρος 2 (δικαιώματα πολιτών) της Συμφωνίας [αποχώρησης]». Η αναφορά στο Μέρος 2 ορθότερο θα ήταν να αντικατασταθεί από τη φράση «Τίτλο II» συμφώνως προς την επίσημη μετάφραση της ΕΕ όπως προκύπτει από την απόφαση 2019/1750 του Συμβουλίου της 21ης Οκτωβρίου 2019 «για την τροποποίηση της απόφασης (ΕΕ) 2019/274 για την υπογραφή, εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της

Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας, της συμφωνίας για την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας», στην οποία επισυνάπτεται η συμφωνία για την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας.

Αθήνα, 16 Ιανουαρίου 2020

Οι Εισηγητές
Δάφνη Ακουμιανάκη
Επιστημονική Συνεργάτις
Γεώργιος Φωτόπουλος
Ειδικός Επιστημονικός Συνεργάτης

Ο Προϊστάμενος του Α΄ Τμήματος
Νομοτεχνικής Επεξεργασίας
Ξενοφών Παπαρηγόπουλος
Αναπληρωτής Καθηγητής
του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Ο Προϊστάμενος της Β΄ Διεύθυνσης
Επιστημονικών Μελετών
Αστέρης Πλιάκος
Καθηγητής του Οικονομικού
Πανεπιστημίου Αθηνών

Ο Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου
Κώστας Μαυριάς
Ομότιμος Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών